

DE  
GROEIAGENDA  
VOOR  
NEDERLAND

HET SCHADUWKABINET

# DE GROELAGENDA

WAAR GAAT  
NEDERLAND  
DE KOMENDE  
TIEN JAAR  
ZIJN GELD  
MEE VERDIENEN?

Geachte leden van het Kabinet,

Een krachtige en slagvaardige economie. Wendbaar, innovatief en duurzaam. Dat is het beeld van het Nederland van de toekomst dat ons als schaduwkabinet voor ogen staat. Aanpassingsvermogen is het kapitaal van de toekomst. Ambitie op innovatiebeleid is van groot belang voor de toekomstige economische groei van Nederland. Schaf het huidige topsectorenbeleid af en sluit aan bij de Grand Challenges van de Europese Unie (Horizon 2020).

Hoe we dat bereiken? Dankzij de creativiteit en veerkracht van onze ondernemers. Want groot-, midden- of kleinbedrijf of zzp'er: ondernemers zijn de echte aanjagers van onze economie. Laat ze doen waar ze goed in zijn: hard werken, kansen creëren, banen scheppen. Dan volgt de rest vanzelf.

Het enige dat we daarbij van de overheid vragen: schep de voorwaarden. Zodat onze ondernemers de economie van Nederland weer kunnen laten groeien. Organiseer nieuwe vormen van kredietverstrekking - zoals de oprichting van een nationale ondernemersbank – waar óók de bakker om de hoek weer terecht kan. Want zonder investeringsmogelijkheden geen innovatie en geen groei.

Durf een onderscheid te maken tussen groot en klein. Laat voor kleine ondernemers minder of minder complexe regels gelden dan voor de grote multinationals. Zet in op langdurige lastenverlichting, vooral voor het kleinbedrijf. Geef van elke euro lastenverlichting twee derde aan kleine bedrijven. Als ondernemers in het kleinbedrijf weerbaar en wendbaar zijn, zorgen zij voor de noodzakelijke groei van onze economie.

Maar wat voor alles belangrijk is: maak duidelijke keuzes voor de toekomst, formuleer daarvoor harde, meetbare targets en voer daar vervolgens consistent beleid op. Durf te kiezen voor de langere termijn. Als de overheid dát doet, doen wij als ondernemers de rest.

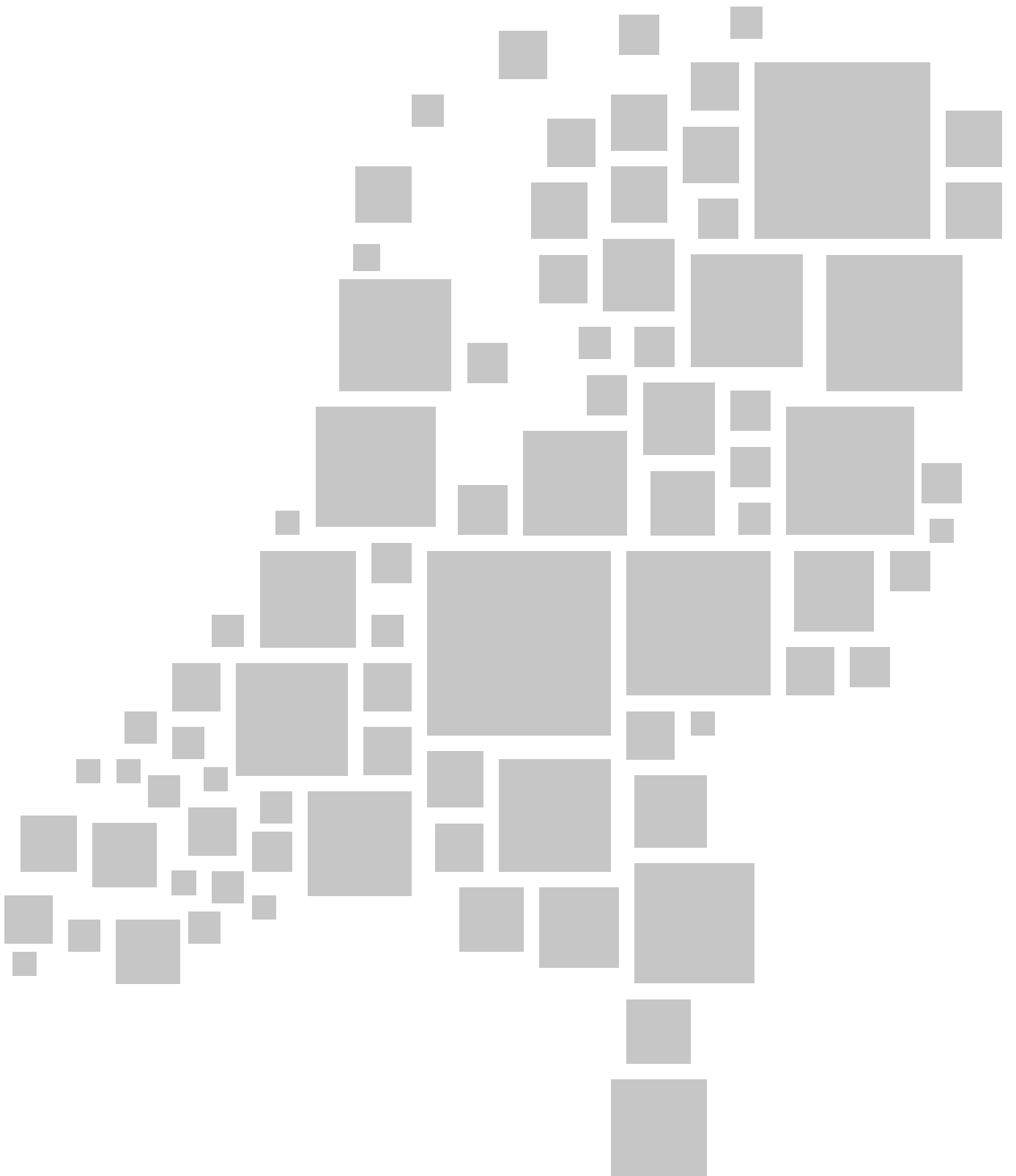
#### **Wat volgens ons die harde meetbare targets moeten zijn?**

- 1 Jaarlijks 2% groei van duurzame maakindustrie in Nederland
- 2 Jaarlijks 3% van het BBP investeren in innovatie
- 3 In 2015 staan we in de top 10 van de Doing Business Index van de Wereldbank
- 4 Uiterlijk in 2017 hebben we 3% duurzame, structurele groei
- 5 We streven naar een begrotingsevenwicht in 2018
- 6 In 2020 staan we in de top 5 van de wereld op het gebied van economische vernieuwing en duurzaamheid
- 7 In 2020 exporteert 25% van het aantal kleinere bedrijven naar het buitenland (nu: 11%)
- 8 In 2020 is het aantal start-ups verdubbeld ten opzichte van nu

Hoe we dat gaan bereiken, en hoe de overheid daarvoor de voorwaarden kan scheppen: u leest het allemaal in dit stuk. Met veel plezier presenteren we u hierbij de Groeiagenda van Nederland: hier gaat Nederland de komende tien jaar zijn geld mee verdienen. Wij vertrouwen erop dat u met ons de uitdaging aangaat.

Met ondernemende groet,  
namens het schaduwkabinet,

Hans Biesheuvel



## INHOUD

### 1 Ambities

#### 1.1 Nederland start-up-land

#### 1.2 Méér maakindustrie

#### 1.3 Volledig circulaire economie

#### 1.4 Nederland wereldland

### 2 Strategie

#### 2.1 Geef ondernemerschap de ruimte

#### 2.2 Investeer in aanpassingsvermogen economie

#### 2.3 Creëer een nieuwe overlegeconomie

#### 2.4 Organiseer nieuwe vormen van kredietverlening

### 3 Financiële onderbouwing

#### 3.1 Echt snijden om te investeren

#### 3.2 Pensioengelden anders investeren

#### - Doelen en ambities van het Schaduwkabinet

## 1 AMBITIES

De overheid moet duidelijke keuzes maken voor de toekomst van Nederland, en daar vervolgens consistent beleid op te voeren. Als schaduwkabinet hebben wij vier concrete ambities voor de toekomst geformuleerd. Onze overtuiging is: als we daar samen naar toewerken, krijgt onze economie de boost die ze nodig heeft. Om te beginnen met een structurele, duurzame groei van 3% uiterlijk in 2017. Laat het de komende jaren draaien om start-ups, maakindustrie, de circulaire economie, regionale economische ontwikkeling en internationaal ondernemerschap.

### *LICHTEND VOORBEELD: DENEMARKEN*

*“Vaak wordt Denemarken genoemd als lichtend voorbeeld. De Deense economie draait lekker. Daar hebben ze naast een zeer charismatische vrouwelijke minister-president Helle Thorning-Schmidt, een duidelijk overkoepelend landsbelang geformuleerd gericht op duurzaamheid. Dit leidt weer tot heldere richtinggevende doelstellingen die daaraan zijn gekoppeld. Zo weet iedereen waar hij aan toe is en dat werkt goed. De blauw-druk voor deze succesformule van economische groei ligt ook voor Nederland binnen handbereik”*

### 1.1 NEDERLAND START-UP-LAND

**AMBITIE?** In 2025 is Nederland het Silicon Valley van Europa: het aantal start-ups is verdubbeld ten opzichte van nu.

**WAAROM?** Start-ups zorgen voor de broodnodige innovatie van de economie. Niet alleen technologisch gezien, maar ook sociaal en organisatorisch. Start-ups brengen die vernieuwing niet alleen voor zichzelf mee, maar geven innovaties door aan grote, gevestigde ondernemingen. Ook de grootste banengroei ligt bij de jonge start-ups. Start-ups zijn bovendien dé manier om de jeugd ondernemend te maken: start-ups zijn cool, ondernemen wordt voor de jeugd aantrekkelijk. En wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.

**WAT WILLEN START-UPS?** Een start-up vestigt zich het liefst in een inspirerende omgeving. Heeft graag andere pioniers en starters om zich heen. Wil – niet te makkelijk, maar wel laagdrempelig – financiering kunnen regelen. Moet snel kunnen schakelen en niet gehinderd worden door ingewikkelde procedures en complexe regelgeving.

**WAT KAN DE OVERHEID DOEN?** Zorg voor een transparante overheid die zich dienstverlenend opstelt en die snel en alert zaken afhandelt. Faciliteer nieuwe vormen van kredietverstrekking speciaal gericht op starters.

Voor concrete actiepunten: zie de bijlage met voorstellen van de schaduwministers.

### *REGIONALE START-UPS GOED VOOR TWEE MILJARD EURO*

*Momenteel kent Nederland zo'n 7.000 start-ups die goed zijn voor bijna 16.000 banen en een omzet van bijna twee miljard euro.*

*Deze start-ups zoeken elkaar nu al op: de Technocampus in Eindhoven, het Amsterdamse Center voor Entrepreneurship, het BTC in Enschede en YES in Delft. Wie deze regionale start-up concentraties bezoekt ziet dat innovatie en ondernemerschap al springlevend zijn in Nederland. Daar zit nog veel meer potentie. Geef start-ups maximaal de ruimte en zo min mogelijk overheidsbemoedening. Daar zit nog veel meer potentie. Geef start-ups maximaal de ruimte en zo min mogelijk overheidsbemoedening.*

<sup>1</sup> TELEGRAAF, 21 JANUARI 2014, UIT DE COLUMN VAN MILDRED HOFKES, SCHADUWMINISTER VAN BESTUURLIJKE ZAKEN

## 1.2 MEER MAAKINDUSTRIE

**AMBITIE?** In 2025 is de maakindustrie gestegen van 11% naar 20% van de totale industrie.

**WAAROM?** De afgelopen decennia is Nederland steeds meer een doorvoerland geworden. Het verdienvermogen van de maakindustrie is echter vele malen groter dan het verdienvermogen van de doorvoereconomie.

Bovendien is de maakindustrie de belangrijkste bron van research & development in Europa.

**WAT HEEFT DE MAAKINDUSTRIE NODIG?** Vooral goed opgeleide mensen: vaklui en ambachtslieden.

**WAT KAN DE OVERHEID DOEN?** Investeer in vakonderwijs. Luister goed naar de behoeften van bedrijven.

Stem het onderwijsaanbod af op de vraag uit het bedrijfsleven. Voor concrete actiepunten: zie de bijlagen met voorstellen van de schaduwministers.

### **VERDIENVERMOGEN MAAKINDUSTRIE 10X ZO GROOT ALS DOORVOER**

*Voor elke euro die we als Nederland doorvoeren als product of dienst is de bijdrage aan de economie slechts 7,5 cent. Als Nederlandse producten worden verkocht is die bijdrage echter 59 cent. Voor diensten van Nederlandse origine is de bijdrage zelfs 76 cent per euro.*

## 1.3 VOLLEDIG CIRCULAIRE ECONOMIE

**AMBITIE?** In 2020 staat Nederland in de top 5 van de wereld op het gebied van economische vernieuwing. Het gaat erom de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren, en waarde-vernietiging te minimaliseren.

**WAAROM?** Met de opkomst van nieuwe economische machten (het Verre en Midden-Oosten, Zuid-Amerika) en het opraken van onze gasbel komt er een einde aan de onrealistisch lage (fossiele) energie- en grondstofprijzen waar ons economische systeem nu nog te veel van afhankelijk is. Dat valt niet lang meer vol te houden.

**WAT VRAAGT DAT VAN ONZE BEDRIJVEN?** Een andere manier van ondernemen: niet langer winst maken ten koste van de aarde (en vaak ook van een deel van de mensheid), maar waarde creëren op zowel financiële, ecologische als sociale assets.

**WAT KAN DE OVERHEID DOEN?** Schep de randvoorwaarden die deze Nieuwe Economie aanjagen. Belast het gebruik van primaire grondstoffen en uitstoot en vervuiling (waardedevaluatie) meer, arbeid (waardecreatie) juist minder. Kies écht voor duurzame (lokaal opgewekte) energie, zoals windenergie, met name op zee, innovatieve biomassatoepassingen, watergerelateerde opwekking en 'smart grids'. Voor concrete actiepunten: zie de bijlage van de schaduwminister van Energie.

### **DUITSLAND: GEZAMENLIJKE AMBITIE WERKT**

*“Wat het oplevert als overheid en bedrijfsleven samen optrekken zien we in Duitsland. Met subsidies wordt duurzame energie daar concurrerend gemaakt. Als gevolg daarvan heeft de clean energy sector een enorme vlucht genomen. Die subsidies komen ten laste van de staatskas nu, maar Duitsland heeft inmiddels wél een enorme voorsprong opgebouwd en je kunt bepaald niet zeggen dat het land er slecht voor staat.”*

<sup>2</sup> CBS, 2 NOVEMBER 2012. EXPORT DRAAGT 29 PROCENT BIJ AAN NEDERLANDSE ECONOMIE.

## 1.4 NEDERLAND WERELDLAND

**AMBITIE?** In 2025 is Nederland een open economie. Een land dat met open vizier naar Europa en de rest van de wereld kijkt. Een aantrekkelijk vestigingsland voor buitenlandse bedrijven: we staan in de top 10 van de Doing Business index van de Wereldbank. En we zijn in 2025 een exportland op alle niveaus. Niet alleen grote ondernemingen doen zaken met het buitenland: het aantal MKB-bedrijven dat exporteert is toegenomen van nu 11% naar 25%.

**WAAROM?** Buitenlandse bedrijven brengen geld in het laatje – ze betalen belasting, hebben personeel en toeleveranciers nodig, moeten eten, wonen en vermaakt worden... Maar buitenlandse bedrijven zijn vooral ook belangrijk voor de innovatiekracht die ze in onze economie brengen. Voor export geldt: daar zijn we nu al goed in. Bijna een derde van wat we als Nederlanders met elkaar verdienen, komt door de export.

**WAT WILLEN BUITENLANDSE BEDRIJVEN?** Gunstige belastingvoorwaarden, marktconforme lonen, goed opgeleide mensen, lage administratieve lastendruk, geen ingewikkelde procedures en complexe regelgeving...

**WAT WILLEN BUITENLANDSE MARKTEN?** Respect en begrip, geen opgeheven vingertje.

**WAT KAN DE OVERHEID DOEN?** Zorg voor een goed vestigingsklimaat (zie hiervoor bij: wat willen buitenlandse bedrijven). Ontwikkel een visie op het type buitenlandse bedrijven, dat we hier willen houden én halen. En verkoop Nederland beter in het buitenland. Voor concrete actiepunten: zie de bijlagen.

---

<sup>3</sup> TELEGRAAF.NL, 14 JANUARI 2014, UIT DE COLUMN VAN MARGA HOEK, SCHADUWMINISTER VAN ENERGIE



## 2 STRATEGIE

Hoe willen we deze ambities realiseren? Door ondernemerschap de ruimte te geven. Te investeren in het aanpassingsvermogen van de economie. Een nieuwe overlegeconomie te creëren. En – last but not least – nieuwe vormen van kredietverlening te organiseren.

### 2.1 GEEF ONDERNEMERSCHAP DE RUIMTE

De wereld om ons heen verandert, en die veranderingen volgen elkaar steeds sneller op. Dat vraagt om ruimte voor ondernemerschap. Want ondernemers hebben als geen ander een groot aanpassingsvermogen. Ze moeten continu op zoek naar nieuwe markten als de eigen markt wegvalt of minder wordt. Ze zijn in staat snel te zien waar de kansen liggen en weten te benoemen aan welke voorwaarden moet worden voldaan om dat te bereiken.

Het MKB, de motor van onze economie, bestaat voor het grootste deel uit dit soort ondernemers. Mensen die zich voortdurend aanpassen. Dit soort kleine bedrijven heeft de kracht om ons als land wendbaar te maken en in beweging te krijgen. Richting groei en vooruitgang. Geef dát ondernemerschap de ruimte.

#### **OPMERKELIJK: MKB GROOTSE AANJAGER WERKGELEGENHEID**

*Het MKB was in 2011 verantwoordelijk voor bijna veertig procent van alle banen en voor 47,5% van alle omzet. Daarmee is het MKB een grotere werkgever dan grote ondernemingen. Die zijn goed voor 33 procent van alle banen.*

Hoe kan de overheid ruimte geven aan ondernemerschap? Neem knellende regels, te veel toezichthouders en stijgende lasten weg. Zoek samen met ondernemers naar een oplossing voor te weinig krediet en risicomijdende banken (meer daarover in 2.4). Veranker ondernemerschap in het onderwijs. Maak het mogelijk om te differentiëren in regelgeving tussen grote en kleine bedrijven.

#### **ZET IN OP LASTENVERLICHTING VOOR KLEINE BEDRIJVEN**

*Bezuinig elk jaar 1% op de kosten van de overheid en investeer het geld dat zo vrijkomt in lastenverlichting voor kleine bedrijven.*

#### **MAAK DIFFERENTIATIE IN REGELGEVING MOGELIJK**

*Bepaalde regelgeving – bijvoorbeeld loondoorbetaling bij ziekte – is voor kleine bedrijven veel beperkender dan voor de Shells en Unilevers. Grote bedrijven zijn bovendien in staat – met name fiscale – regels gunstig voor hen te laten uitpakken. Bijvoorbeeld door rulling met de fiscus of door het verplaatsen van de holding. Daarom moeten veel wetten en regels worden aangepast aan de omvang van het bedrijf.*

#### **AANBESTEDINGSBELEID OVERHEID**

*Zet in op een langdurig mkb/ondernemersvriendelijk aanbestedingsbeleid.*

<sup>4</sup> EUROSTAT 2012

## 2.2 INVESTEER IN HET AANPASSINGSVERMOGEN VAN DE ECONOMIE

Aanpassingsvermogen is het groeikapitaal van de toekomst. De wereld om ons heen verandert, en die veranderingen gaan steeds sneller. De concurrentie uit de nieuwe opkomende economieën, de groeiende schaarste aan fossiele brandstoffen en grondstoffen, de geopolitieke situatie in de wereld, de snelle technologische ontwikkelingen: alles heeft effect op onze open economie.

Volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid is responsiviteit het sleutelbegrip: de vaardigheid om snel en doeltreffend in te spelen op veranderingen. Ook de Boston Consultancy Group schreef dat verdienvermogen rust op maatschappelijk aanpassingsvermogen en vernieuwingstalent. Daar moeten ondernemers en overheid dus samen in investeren.

### **OPMERKELIJK: ASML**

*ASML is een van de bedrijven die het uitstekend doet in Nederland, ondanks de crisis. ASML heeft voortdurend nieuwe mensen nodig. Opmerkelijk: de helft van de vacatures die ASML nu heeft uitstaan, is voor functies die een paar jaar geleden nog niet bestonden. Ter vergelijking: de gemiddelde onderwijshervorming heeft een doorlooptijd van 20 jaar.*

Hoe de overheid kan bijdragen aan het aanpassingsvermogen van de economie? Hervorm de arbeidsmarkt. Pak het onderwijssysteem aan en voer een leven lang leren in. Vergroot de snelheid van handelen van de overheid. En natuurlijk: maak kredieten en financiering weer toegankelijk, ook voor de minder grote ondernemingen.

### **ARBEIDSMARKT HERVORMEN**

- *Contracten voor onbepaalde tijd passen slecht in een snel veranderende arbeidsmarkt. Kom tot een nieuw en eenduidig arbeidscontract wat voor iedereen gelijk is. Onbepaalde tijd is niet meer leidend.*
- *Schaf de pensioengerechtigde leeftijd af. Laat diegenen die dat willen en kunnen, doorwerken en laat hen ook blijven participeren in onze samenleving.*
- *Zorg ervoor dat ook ongeschoold werk weer aantrekkelijk wordt in Nederland.*

### **ONDERWIJSSYSTEEM AANPAKKEN**

- *Pas het aanbod aan opleidingen snel aan aan de vraag uit de markt.*
- *Kom met een nieuwe wet: de Algemene OntwikkelingsWet, gericht op een leven lang leren. Onderwijs wordt een gezamenlijke verantwoordelijkheid van jezelf, de overheid en het bedrijfsleven.*
- *Het onderwijs moet inhoudelijk uitdagender worden op alle niveau's.*

### **SNELHEID VAN HANDELEN OVERHEID OPVOEREN**

- *Richt gespecialiseerde ondernemersloketten in, bijvoorbeeld voor export.*

## 2.3 CREËER EEN NIEUWE OVERLEGECONOMIE

De Nederlandse maatschappij ontwikkelt zich steeds meer als sector-overstijgende netwerkeconomie. Dit vertaalt zich echter (nog) niet in nieuwe overlegstructuren. Als schaduwkabinet staan we voor overleg en samenwerking, maar dan op een open en transparante manier. Samenwerking 2.0. Een overlegeconomie die past bij deze tijd.

Bonden en werkgevers hebben jarenlang de tijd gehad en het heeft politiek en bedrijfsleven bepaald niet dichterbij elkaar gebracht. De huidige overlegeconomie is vastgelopen in wat politiek haalbaar is op de korte termijn. Dat betekent dat er geen fundamentele keuzes worden gemaakt voor de lange termijn.

### **OPMERKELIJK: ZZP'ER**

*Nederland is inmiddels ruim 800.000 Zzp'er rijk. In de bouw, de zorg, de dienstensector, de landbouw... Het aantal Zzp'er dat is vertegenwoordigd in het huidige polderoverleg? Geen enkele.*

Hoe kunnen we zo'n nieuwe overlegeconomie creëren? Het sleutelwoord is samenwerking op alle niveaus. Ondernemers onderling. Werkgevers en werknemers, bedrijfsleven en politiek. Sector-overstijgend en grensoverschrijdend. Niet in achterkamertjes, maar met open vizier, transparant, met korte lijnen en echte oplossingen.

Zie deze ondernemerstop als eerste proeve van hoe het kan.

### **SAMEN EEN NIEUWE OVERLEGECONOMIE CREËREN**

*Stel als Kabinet per direct een nieuwe generatie 'overleggers' met draagkracht en daadkracht aan. Koppel deze los van de oude instituties en belangenverenigingen. Selecteer hen op een frisse kijk op samenwerken en het zoeken naar gezamenlijke belangen. En laat die groep het roer van het 'poldermodel' overnemen. Mocht u daar hulp bij nodig hebben, u weet ons te vinden!*

*-De rol van de huidige SER lijkt uitgespeeld; breidt de WRR uit met een aantal van de huidige kroonleden van de SER en geef het overleg tussen werkgevers en werknemers de ruimte binnen de Stichting van de Arbeid. De overlegeconomie heeft een nieuw perspectief nodig.*

## 2.4 ORGANISEER NIEUWE VORMEN VAN KREDIETVERLENING

Gebrek aan voldoende krediet is op dit moment de groeibreker voor de Nederlandse economie. Ondernemers hebben makkelijke en goede toegang tot krediet nodig. Zonder krediet, geen groei. En zonder groei, geen banen en geen welvaart.

De grootste financieringsproblemen doen zich voor bij de kleine zakelijke kredieten. Onder de € 250.000 blijkt het bijna onmogelijk om een krediet te krijgen. Belangrijke oorzaak ligt bij de banken, en de solvabiliteitseisen die aan die banken worden gesteld (Basel III). Het huidige bankenstelsel is niet in staat om mee te ademen met de bewegingen van de markt. Banken zijn multinationals geworden, die alleen nog in staat zijn andere multinationals te bedienen. Daar moet dus wat aan gedaan worden.

### *KREDIETVERLENING IN HET MKB: ENKELE CIJFERS*

- *Kredieten onder de € 50.000 zijn samen goed voor een totale omvang van ca. € 5 miljard. Dit is ca. 1,5 % van de totale zakelijke kredietverlening in Nederland.*
- *Kredieten tussen de € 50 000 en € 250 000 vertegenwoordigen een omvang van ca. € 20 miljard. Dit is ca. 5,5 % van de totale zakelijke kredietverlening in Nederland.*
- *Deze twee groepen kredieten samen zijn in de jaren 2010-2012 wat betreft totale omvang met 4 % gedaald.*
- *Dit is een zeer scherpe daling in vergelijking met de kredieten boven de 250 000 euro tot 1 miljoen euro, in deze groep was een daling te zien van 1,1 % over dezelfde periode.*
- *In de grotere kredieten, € 1 - 3 miljoen en € 3 - 10 miljoen is respectievelijk een daling van 0,3 % en 0,8 % te zien.*

Hoe kunnen we de kredietverlening anders organiseren? Stel – met spoed, want enige haast is geboden – een staatscommissie kredietverlening in. En neem daar onderstaande voorstellen in mee.

### *FACILITEER NIEUWE VORMEN VAN KREDIETVERSTREKKING*

- *Zet in op verdere groei van crowdfunding en kredietunies.*
- *Verruim de rendementseisen voor de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's), waardoor deze gemakkelijker kunnen investeren in meer risicovolle innovatieve projecten en start-ups.*

### *STEUN DE OPRICHTING VAN EEN NIEUWE NATIONALE ONDERNEMERSBANK*

*De bestaande banken handelen rigide en zijn niet in staat om maatwerk te leveren aan kleine ondernemers. Om de kredietverlening op gang te brengen voor deze motor van onze economie moet er een Nationale Ondernemersbank komen. De NOB weet wie de ondernemer is, weet welke risico's er zijn en hoe de financiële positie is. Op basis daarvan kan hij – kleine of grotere – kredieten verstrekken.*

<sup>5</sup>HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE HOEK (2013, P. 11)

### 3 FINANCIËLE ONDERBOUWING

Onze ambities kosten geld. Maar ze leveren uiteindelijk ook geld op: het verdienvermogen van Nederland zit immers bij de ondernemingen. Het geld moet weer verdiend worden in de reële economie. En niet alleen door de Shells en Unilevers, maar juist ook door het MKB.

In september komen we als schaduwkabinet met een doortimmerde begroting. Daarin staan twee speerpunten centraal. Ga echt snijden in de overheidsuitgaven, en maak zo geld vrij om te investeren. Ga de pensioengelden anders investeren.

#### 3.1 ECHT SNIJDEN OM TE KUNNEN INVESTEREN

Duurzame groei lukt niet door de overheidsbestedingen kunstmatig te vergroten maar door burgers en ondernemers meer ruimte te geven. Het bedrijfsleven heeft in de afgelopen 10 tot 15 jaar enorme stappen gezet om de bedrijfsprocessen efficiënter te maken en de overheadkosten te reduceren. Onze overheid kan daar nog belangrijke stappen in maken. Dan gaat het niet om de basale overheidstaken, zoals onderwijs en veiligheid. Het schaduwkabinet denkt vooral aan de uitwas aan bestuurlijke overheidsinstanties, adviesorganen, bestuursorganen, commissies, task forces, enzovoort. Dit onderdeel van ons overheidsapparaat moet en kan kleiner.

##### *BEGROTINGSEVENWICHT*

*Het schaduwkabinet streeft uiterlijk in 2018 naar begrotingsevenwicht en stelt voor fors te investeren in lastenverlichting.*

#### 3.2 PENSIOENGELDEN ANDERS INVESTEREN

De Nederlandse pensioenfondsen beschikken over een gigantisch vermogen. Een groot deel van dat vermogen wordt geïnvesteerd. Helaas te weinig in de Nederlandse economie. En al helemaal niet in het Nederlandse MKB. Als schaduwkabinet willen we pensioenfondsen stimuleren om meer te investeren in Nederland en in het MKB.

##### *PENSIOENFONDSEN OPLOSSING KAPITAALPROBLEEM BANKEN*

*Uit een onderzoek van DNB uit najaar 2013 blijkt dat Nederlandse pensioenfondsen slechts 0,1% (1 miljard euro) hebben geïnvesteerd in het MKB. Dit, terwijl een belangrijk deel van de Nederlandse pensioenfondsen afhankelijk is van pensioenpremies door datzelfde MKB. Als de Nederlandse pensioenfondsen hun bijdrage zouden verhogen naar bijvoorbeeld 0,3% en het zouden beleggen in herpakte MKB kredieten zou het kapitaalprobleem van de banken in één keer worden opgelost.*



# DOELEN EN AMBITIES VAN HET SCHADUWKABINET

Bron: De Telegraaf





## HET SCHADUWKABINET

Peter Paul de Vries	-	Financiën
Jacqueline Zuidweg	-	Werk en Inkomen
Danny Mekic	-	Technologie
Benno Leeser	-	Familiebedrijven
Marga Hoek	-	Energie
Arko van Brakel	-	Innovatie
Rob de Wijk	-	Justitie en Veiligheid
Mildred Hofkes	-	Bestuurlijke vernieuwing
Dennis Wiersma	-	Onderwijs en Jongeren
Aad Ouborg	-	Buitenland en Export
Mark Lammers	-	Gezondheid en Sport
Mirjam Bink	-	Organisatie en Communicatie
Iris Wulfraat	-	Ondernemerszaken

## PETER PAUL DE VRIES, FINANCIËN

'Het verdienvermogen van Nederland zit bij de ondernemingen'. Peter Paul de Vries is bestuursvoorzitter van Value8, dat investeert in het MKB. Daarnaast is hij minister van financiën in het schaduwkabinet. Hij heeft een duidelijke visie hoe de groeiagenda van Nederland er uit moet zien. 'Het schaduwkabinet vraagt extra aandacht voor het bedrijfsleven. Het geld moet weer verdiend worden in de reële economie. En niet alleen door de Shells en Unilevers, maar juist ook door het MKB.'

## VIJF CONCRETE VOORSTELLEN

**1 De overheid is geen ondernemer en moet dat ook niet willen zijn.** Dat betekent onder meer niet wachten op de hoogste prijs voor ABN Amro, maar zo snel als mogelijk weer privatiseren.

**2 Geen lasten verzwaren maar echt bezuinigen.** Doe dat vooral door te snijden in het overheidsapparaat. Als dit – meer doen met minder mensen – over een periode van bijvoorbeeld vijf jaar wordt uitgesmeerd – kunnen werknemers geleidelijk de overstap maken naar de marktsector waar – door de vergrijzing – tekorten dreigen.

**3 Blijf het eigen woningbezit stimuleren.** Eigen woningbezit zorgt ervoor dat mensen zich verantwoordelijker voelen voor hun eigen omgeving en toekomst en leidt tot meer veiligheid en investeringen in woonkwaliteit en woongenot.

**4 Geef burgers meer invloed op en beschikkingmogelijkheid over hun eigen (opgebouwde) pensioen en eigen opgebouwde reserves.** Burgers moeten zelf kunnen bepalen wat ze met hun pensioenopbouw doen, onafhankelijk van in welke sector ze werken en hoe goed het bedrijfspensioenfonds belegt.

**5 Stimuleer Nederlandse pensioenfondsen om meer geld in Nederland te investeren.** En laat ze dat dan vooral in de maakindustrie doen. We hebben in Nederland een sterk ontwikkelde dienstensector. Daardoor is de maakindustrie soms in de schaduw komen te staan. Bij het stimuleren van groei zou er daarom extra aandacht moeten komen voor innovatieve productie in Nederland en de Nederlandse maakindustrie.

## JACQUELINE ZUIDWEG, WERK & INKOMEN

'Ik wil een lans breken voor de ruim 800.000 zzp'ers in ons land.' Jacqueline Zuidweg is directeur van Zuidweg Partners, dat ondernemers en mkb-bedrijven in financiële problemen steunt. In 2012 is zij gekozen tot Zakenvrouw van het Jaar. Binnen het schaduwkabinet vervult zij de post van minister van Werk & Inkomen. Zzp'ers vallen volgens haar tussen wal en schip. 'Zij bungelen tussen economische zaken en sociale zaken in. Het is eigenlijk wel bijzonder dat juist zzp'ers zo weinig zichtbaar zijn. Ze krijgen te weinig politieke aandacht, maar zijn ook nauwelijks waarneembaar in de media. De bijnamen zijn wel bekend, zoals zelfstandige zonder pensioen of zelfstandige zonder potentie. Dat beeld moet snel veranderen. We moeten trots zijn op iedere zelfstandige, independent professional, die het lef heeft om te voorzien in eigen inkomen.'

Naast het Zzp-vraagstuk moet volgens Zuidwijk ook de balans worden hersteld tussen werknemers en werkgevers. 'We moeten meer verantwoordelijkheid leggen bij de werknemer.' Maar hoe ga je van de verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving?

### ZEVEN CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Stel een nieuwe staatssecretaris aan voor zzp'ers.** Dat scheelt veel dichte luikjes. Val je als zzp'er voor de start en groei onder Economische Zaken, zodra je in zwaar weer verkeert gaat dit luikje dicht en val je onder Sociale Zaken. Daar voelt de gemiddelde ondernemer zich echter weinig thuis. Ondernemers willen werken voor hun geld en niet hun hand ophouden.

**2 Pas Faillissementswetgeving aan.** Nu kun je als zzp'er nog onder de Faillissementwet (een wet van ver voor 1900...) komen te vallen en een twintigjarige aansprakelijkheid aan je broek krijgen. Dat betekent dat je vervolgens twintig jaar buiten werkend Nederland geplaatst wordt met een bijstanduitkering die wij als BV Nederland met z'n allen moeten betalen, de kwijtscheldingsregelingen en recht op toeslagen nog daargelaten. De vraag is wie daar baat bij heeft.

**3 Laat ministeries betere samenwerken.** Alles haakt in elkaar. Zo moet het ondernemerschap in het onderwijs worden verankerd. Nu stopt 70% van de zzp'ers binnen 4 jaar weer, vergeleken met nog geen 50% van alle ondernemers. Start met de invoering van een gelddiploma in het basisonderwijs en de schuldenberg wordt minder.

**4 Dring de (jeugd-)werkloosheid terug** door snuffel arbeids- en stageplaatsen voor een periode van maximaal twee jaar, vrij te stellen van loonbelasting voor de werkgever en vrijstelling van inkomstenbelasting voor de werknemer. Hierdoor verlaag je de drempel voor veel mkb-ondernemers om starters of herstarters op de arbeidsmarkt in dienst te nemen.

**5 Schaf het vaste arbeidscontract af.** Daardoor zullen veel huidige en toekomstige arbeidscontracten worden verlengd en neemt de instroom naar het UWV en de bijstand aanzienlijk af. Werk is werk.

**6 Schaf de pensioengerechtigde leeftijd af.** Laat diegenen die dat willen en kunnen, doorwerken en laat hen ook blijven participeren in onze samenleving.

**7 Investeer in onderwijs, van basisschool t/m universiteit.** Het mooiste voorbeeld van de kost gaat voor de baat uit.

## DANNY MEKIC, TECHNOLOGIE

'Er is zoveel moois mogelijk met technologie. Als je alleen al bedenkt hoe veel mooier en makkelijker ons leven is geworden met de komst van de mobiele telefoon en het internet. En hoeveel kansen het heeft geschapen voor een innovatief bedrijfsleven.' Danny Metic is ondernemer, schrijver en adviseert bedrijven op het gebied van internet en IT. Daarnaast heeft hij een wekelijkse radiorubriek op Radio 2. Hij is in het schaduwkabinet minister van Technologie. 'Meer werkgelegenheid, minder overheidsuitgaven, lagere belastingen. Een grotere en krachtigere economie en een comfortabeler leven voor iedereen. Meer veiligheid. Dat is allemaal mogelijk als technologie de juiste plaats inneemt binnen onze samenleving en de overheid daar ruimte voor maakt.'

Hoe? De samenleving dienend, met een vooraf bepaald doel en een duidelijke verwachting – niet als doel op zich. Maar technologie moet wel omarmd blijven door de samenleving en te vertrouwen zijn, en niet besmet worden door overheden die bezig zijn met massaspionage en technologie gebruiken tegen haar eigen onschuldige burgers.

## ZES CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Maak gebruik van open platforms,** waarbij de informatie die door overheidsorganisaties wordt gegenereerd, wordt gedeeld en gratis gebruikt mag worden door de hele wereld. Dat gebeurt nog veel te weinig.

**2 Kies voor open standaarden,** waar vervolgens iedere ingenieur en ieder bedrijf op mag ontwikkelen. In plaats daarvan wordt nog vaak voor één oplossing gekozen, die meestal te laat en met budgetoverschrijdingen wordt opgeleverd (bijv. de ontwikkeling van de OV Chipcard die 3 miljard euro heeft gekost).

**3 Bundel krachten.** We hebben gecombineerde, gecentraliseerde kennis over technologische ontwikkelingen en innovaties júist nu keihard nodig!

**4 Creëer een vruchtbare en innovatie-belonende omgeving.** Ruime budgetten voor onderzoek en ontwikkeling op het hoogste niveau, waar weer banen uit kunnen ontstaan.

**5 Zorg voor een makkelijke en toegankelijke (bij)scholing voor technische beroepen.** In de toekomst hebben we veel meer ingenieurs nodig, uit alle lagen van de bevolking, met en zonder specialisaties.

**6 Ontwikkel een visie op automatisering en digitalisering.** De kansen van technologie benutten kan alleen als we technologie kunnen blijven vertrouwen. En willen blijven gebruiken. En juist dáár moet de overheid voor zorgen. Als we doorgaan met visieloos automatiseren en digitaliseren, kunnen we op lange termijn alle denkbare banen in onze samenleving wegtechnologiseren, op die van programmerende ingenieurs na. Wat is nu de grote visie achter al deze veranderingen? Automatisering en digitalisering is goedkoper en efficiënter. Maar brengt dat wel de wereld waar we in willen leven? De overheid moet getuigen van een duidelijke visie op die ontwikkeling, waarbij de kwaliteit van het individuele leven voorop staat.

## BENNO LEESER, FAMILIEBEDRIJVEN

'Het glas is halfvol en niet halfleeg.' Bernard Leeser is president-directeur van diamant en juwelenhandelaar Gas-san Diamonds, dat begin 2013 werd uitgeroepen tot Familiebedrijf van het Jaar. In het schaduwkabinet vertegenwoordigt hij de familiebedrijven. Hij vindt het belangrijk dat het schaduwkabinet een ander geluid laat horen en wil zich vooral focussen op het terugbrengen van positivisme in Nederland. 'Het is allemaal te negatief te somber. We moeten samen de schouders eronder zetten om nieuwe activiteiten te ontwikkelen.'

Over familiebedrijven zegt hij dat ze een essentiële bijdrage kunnen leveren aan de verdere groei van Nederland. 'Familiebedrijven hoeven niet iedere drie maanden cijfers te rapporteren en werken over het algemeen met lange termijnvisies.' Veel van dergelijke bedrijven bestaan al decennialang en laten een grote stabiliteit zien.

## DRIE CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Stimuleer kredietverstrekking aan het MKB.** Familiebedrijven moeten niet stilzitten, ze moeten in beweging blijven en innoveren. Op zoek naar nieuwe doelgroepen en afzetmarkten. Daarvoor is kapitaal. Banken moeten weer toeschietelijker worden richting het MKB.

**2 Zorg voor een overheid die meedenkt en helpt,** en niet belemmert en barrières opwerpt.

**3 Stel een minister van toerisme aan.** Voor de familiebedrijven, zeker in het MKB in Amsterdam, is het essentieel dat wij op een professionele manier aandacht besteden aan de ongekende mogelijkheden van het toerisme voor het MKB. Amsterdam heeft een uitstekend 2013 achter de rug met de fantastische opening van o.a. het Rijksmuseum. Hier moet nu vervolg aan gegeven worden, zodat de toerist naar Nederland blijft komen. Daarvoor zijn nodig: goede handelsmissies, flexibele regels t.a.v. visaverstrekking (denk hierbij o.a. aan extra inzet op de ambassades tijdens piekperiodes) en een betere samenwerking tussen lokale marketingambtenaren en de overheidsinstanties.

## MARGA HOEK, ENERGIE

'We moeten nu voorsorteren op de Nieuwe Economie', aldus Marga Hoek. Zij is duurzame ondernemer en directeur van De Groene Zaak, een groot ondernemersplatform. In het schaduwkabinet heeft zij de portefeuille energie. Zij is ervan overtuigd dat de rol van Nederland in de wereldeconomie snel is uitgespeeld als we blijven denken in oude economische paradigma's. 'Er is straks geen plaats meer voor bedrijven die gewend zijn aan onrealistisch lage energie- en grondstofprijzen en fiscale bevoordeling. We moeten naar een radicaal andere manier van ondernemen toe, gebaseerd op nieuwe economische paradigma's.' Dat betekent niet langer winst maken ten koste van de aarde (en vaak ook een deel van de mensheid), maar waarde creëren op zowel financiële, ecologische als sociale assets.

## VIER CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Maak een masterplan voor Nederland** met als doel om binnen vijf jaar in de top 5 van de wereld te staan als het gaat om economische vernieuwing. Als politiek en overheid zich hier daadwerkelijk aan committeren ontstaat een helder doel waarop iedereen (politiek, bedrijfsleven, burgers) zich kan richten.

**2 Zorg voor een fiscaal systeem dat de nieuwe economie een flinke zet in de rug geeft** ofwel: het gebruik van primaire grondstoffen en uitstoot en vervuiling (waardedevaluatie) belasten, arbeid (waardecreatie) juist minder belasten.

**3 Kies voor een totale en volledige duurzame energietransitie.** Er moet radicaal worden gekozen voor duurzame (lokaal opgewekte) energie, zoals windenergie, met name op zee, innovatieve biomassatoepassingen, watergerelateerde opwekking en 'smart grids'. Het is aan de overheid keuzes te maken en daarop voort te bouwen.

**4 Laat de overheid haar jaarlijkse inkoopbudget vol inzetten** en door intelligent aanbesteden de lat steeds hoger legt en zo innovatie aanjaagt. Met in de slipstream enorm veel nieuwe werkgelegenheid en economische groei.

## ARKO VAN BRAKEL, INNOVATIE

‘Ons land staat bekend om zijn fantastische innovaties. Van de Deltawerken tot Stier Herman en van Philips tot de Senz stormparaplu.’ Arko van Brakel is ondernemer in hart en nieren en oprichter van een aantal grote en kleinere bedrijven. Hij schreef een tweetal boeken over de nieuwe economie. Tegenwoordig is Van Brakel algemeen directeur van de Baak. In het schaduwkabinet is hij de minister van Innovatie. ‘Als we in Nederland extra economische groei willen genereren, zullen we slimme oplossingen moeten blijven bedenken die onze arbeidsproductiviteit laten stijgen en de krimp van de beroepsbevolking opvangen. Kortom, innovatie is broodnodig en economisch noodzakelijker dan ooit.’

## DRIE CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Schep kaders om in vrijheid te kunnen innoveren.** Dat is cruciaal. Creatieve geesten laten zich niet kooien in een wirwar van regels. Wel helpt het om de creativiteit in goede banen te leiden met een helder doel, een richtinggevende visie en een duidelijke afbakening van het werkgebied. Dus wie zorgt dat hij door opleiding, training en ervaring optimaal voorbereid is op zijn werk, heeft simpelweg een grotere kans op een innovatieve doorbaak. Maar het allerbelangrijkste is de menselijke factor. Zonder talent, vertrouwen, creativiteit, vakmanschap en durf zouden er weinig innovaties zijn. Dus vooral niet te veel structuren. En véél minder regels. En laten we stoppen met de afreken- en afzeik-cultuur. Daardoor durven steeds minder Nederlanders hun nek nog uit te steken.

**2 Zet in op sociale innovatie.** Echt baanbrekende innovaties vallen vaak samen met een gedragsverandering. Denk aan de introductie van het wiel, de telefoon, de trein, het weefgetouw, de auto, of de maatschappijbrede gedragsverandering die internet, het mobieltje en social media hebben veroorzaakt. Het zijn allemaal succesvolle uitvindingen die samengaan met sociale innovaties.

**3 Pas je aan aan innovaties op wereldschaal.** Neem nu zonne-energie. De capaciteit van zonne-energie zal binnen afzienbare tijd stijgen, terwijl de prijs razendsnel zal dalen. Concreet betekent dit dat het financiële rendement van zonne-energie de komende jaren dramatisch gaat stijgen. Dat maakt zonne-energie dus goedkoop en zeer breed beschikbaar. En als nieuwe energie, waaronder bijvoorbeeld ook accu's en waterstof, breed en goedkoop beschikbaar komt, wordt het ook heel goedkoop om van zout water zoet water te maken. Landbouw wordt dan mogelijk op plekken waar dat nu nog niet kan. Honderden miljoenen mensen hebben dan ineens meer energie, meer eten, genoeg te drinken en... tijd om na te denken over andere dingen dan water en voedsel verzamelen. Het plaatje is duidelijk: er komen innovaties aan op een schaal die de wereld nog nooit gezien heeft. We hoeven ons alleen maar aan te passen.

## ROB DE WIJK, VEILIGHEID & JUSTITIE

‘Nederland moet uit het slop worden gehaald en daarvoor is een goede groeiagenda nodig.’ Rob de Wijk is directeur van het Den Haag Centrum voor Strategische Studies en landelijk bekend als expert op het gebied van internationale betrekkingen, defensie en veiligheid. Hij heeft de post van minister van veiligheid & justitie in het schaduwkabinet. ‘Nederland heeft een van de strengste strafklimaten van Europa en de criminaliteit daalt. De perceptie van veel Nederlanders is echter anders. Die denken dat Nederland een slap strafregime heeft en de criminaliteit alleen maar toeneemt. Dat heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met het algemene gevoel van onbehagen in Nederland. Afgaande op de cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) vindt bijna twee derde van de Nederlanders dat het met dit land de verkeerde kant op gaat.’

De voorstellen van De Wijk hebben dan ook vooral als doel: hoe halen we Nederland uit het slop?

## DRIE CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Trek buitenlandse bedrijven om onze innovatiekracht te verbeteren.** Innovatie is een voorwaarde om uit de crisis te komen. Nederland is helaas geen Europese innovatieleider als Zweden, hoewel dat economisch gezien wel wenselijk is. De kwaliteit is hier wel aanwezig en we kunnen de innovatiekracht verbeteren door het aantrekken van buitenlandse bedrijven. Doen dus. Hoe?

- Stap 1: verbeter het vestigingsklimaat voor buitenlandse bedrijven

- Stap 2: ontwikkel een nieuw verdienmodel voor Nederland. Hoe behouden we de energie-intensieve industrie die door de schaliegasrevolutie naar de Verenigde Staten dreigt te vertrekken? Wat voor soort industrie willen we hier? Willen we onafhankelijker worden van grondstoffen en energie? Kies, kortom, voor een duidelijke industriepolitiek voor de lange termijn.

**2 Verbeter het aanpassingsvermogen van de Nederlandse economie.** Alleen door kansen te benutten en bedreigingen voor te zijn kan het verdienvermogen worden versterkt. Dit eist politieke visie op de vraag waarmee Nederland zijn brood gaat verdienen in een snel veranderende wereld. Volgens de WRR is de vaardigheid om snel en doeltreffend in te spelen op veranderingen het sleutelbegrip.

**3 Zet in op preventie.** Je kunt echter niet eeuwig doorgaan met het verhogen van straffen als we nu al qua strafmaat in de top van Europa zitten. Dat betekent dat er slimmer op preventie moet worden ingezet. Ook kun je Roemenen en Bulgaren niet kwalijk nemen dat ze hier werk oppakken dat Nederlanders niet willen doen. We hebben ze gewoon nodig. Als je wilt dat Nederlanders in de kassen gaan werken moet je niet de EU aanpakken, maar malafide werkgevers en landgenoten dwingen daar te gaan werken.



## MILDRED HOFKES, BESTUURLIJKE VERNIEUWING

‘Wij hebben een bestuurlijke elite nodig met durf, moed, eerlijkheid en het vermogen tot zelfreflectie.’ Mildred Hofkes is eigenaar en oprichter van Hofkes Reputatiemanagement en auteur van managementboek ‘Wisseling van de macht’. Zij is de schaduwminister van bestuurlijke vernieuwing. ‘Nederland verdient nieuwe bestuurders met een heldere visie op duurzaamheid en op eerlijk geld verdienen. Bestuurders met een idee, een nieuw plan, die ons inspireren met hun eigen voorbeeldgedrag.’

### DRIE CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Bestuurders zijn zelf aan zet.** De enige oplossing voor het herstel van vertrouwen ligt bij de bestuurders zelf. Door zelf bestuurlijke integriteit uit te dragen. Bestuurlijke integriteit betekent dat je als bestuurder openstaat voor signalen binnen en buiten je organisatie, dat je transparant handelt en verbinding kunt maken met de mensen om je heen. En bovenal dat je als bestuurder het vermogen hebt tot zelfreflectie (en daarmee jezelf ondergeschikt kan maken aan het belang van de organisatie). Zodat mensen je feedback durven te geven en je vertellen wat er daadwerkelijk speelt. Helder water stroomt van boven. Ik noem dit de Nieuwe Bestuurder.

**2 Koester deze Nieuwe Bestuurders.** We zullen het moeten hebben van het kleine percentage bestuurders in Nederland dat wel weet wat goed bestuur inhoudt. Dat zijn bestuurders die nieuwsgierig zijn, open vragen stellen en interesse tonen in hun organisatie net zo lang tot ze begrijpen wat er aan de andere kant van de tafel speelt. Nieuwe Bestuurders sturen op vertrouwen in plaats van wantrouwen, zorgen voor een open en transparante cultuur en maken zo het verschil binnen en buiten hun organisatie. Dat zijn wat mij betreft de voorlopers van bestuurlijke vernieuwing binnen Nederland. Deze Nieuwe Bestuurders moeten we koesteren, want het zijn helden die Nederland de crisis uit gaan helpen.

**3 Stel een nieuwe generatie ‘overleggers’ aan.** Ook op overheidsniveau moet er bestuurlijke vernieuwing komen. Uit verschillende monden, waaronder Lex Hoogduin, klinkt dat het Nederlandse bestuursmodel volledig is vastgelopen. In de Nederlandse polder wordt te veel gepraat en te weinig besloten. Dat is een groot en acuut probleem. Stel daarom als Kabinet per direct een nieuwe generatie ‘overleggers’ met draagkracht en daadkracht aan. Koppel deze los van de oude belangenverenigingen en instituties. Selecteer hen op een frisse kijk op samenwerken en het zoeken naar gezamenlijke belangen. Laat die groep het roer van het ‘poldermodel’ overnemen. En doe het snel.

'Op naar een tien.' Dennis Wiersma maakt zich bij pensioenuitvoerder PGGM hard voor de toekomst van ons pensioen. Daarnaast is hij bij het ministerie van SZW projectleider voor de aanpak Jeugdwerkloosheid. Ook werkt hij aan een social startup. In het schaduwkabinet vervult hij de rol van minister van Onderwijs & Jongeren.

'Onderwijs is voor mensen de motor van hun toekomst. Hoe beter het onderwijs, hoe beter de samenleving, hoe beter de positie van Nederland in de wereld. Goed onderwijs is de beste basis voor economische en persoonlijke groei. Alleen met mondige, slimme en zelfstandige vaklieden en kenniswerkers, blijven we meedraaien in de top van de wereldwijde kenniseconomieën.'

### TIEN CONCRETE VOORSTELLEN

- 1 Een nieuwe wet: de Algemene OntwikkelingsWet.** Gericht op een leven lang leren. De nieuwe wet bundelt alle bestaande regelgeving, van studiefinanciering tot scholingsfondsen. En legt ook een duidelijke visie neer: onderwijs wordt een gezamenlijke verantwoordelijkheid van jezelf, de overheid en het bedrijfsleven.
- 2 Scholen afrekenen op kwaliteit.** Verstrek op alle niveaus een substantieel deel van de overheidsfinanciering op basis van kwaliteit, aan de hand van een wijde range kwaliteitsindicatoren.
- 3 Invoeren begin- en eindtoetsen.** De lat moet omhoog, op alle niveaus. Binnen alle leerlijnen, van basisschool tot (hoger)beroepsonderwijs, wordt een begin- en eindtoets ingevoerd om de kwaliteit van kennis en vaardigheden te meten.
- 4 Stimuleren van brede scholen.** Scholen moeten meer ruimte krijgen om te experimenteren op het gebied van kennisontwikkeling en hun maatschappelijke rol. Zo ontstaat een brede school met een totaal pakket aan ontwikkelingsmogelijkheden.
- 5 De beste leraren.** De kwaliteit van het onderwijs staat voor de klas. Dit begint met scherpe toelatingseisen voor lerarenopleidingen en een verplichte officiële beroepskwalificatie vóór je les kunt geven. Binnen de rijksbekostiging wordt geld gereserveerd voor de kwaliteit van docenten.
- 6 Een beter MBO.** Het MBO kent een complexe structuur en een onoverzichtelijk groot aantal opleidingen. Om te komen tot een overzichtelijk aantal kansrijke keuzes moet in het MBO een arbeidsmarkt fixus ingesteld worden en de structuur worden aangepast.
- 7 Duidelijke profilering HBO en universiteit.** Instellingen in het hoger onderwijs bieden veelal dezelfde opleidingen aan en concurreren om dezelfde studenten. Dit leidt tot een zekere eenheidsworst. Om te innoveren is profilering nodig. Zo ontstaat specifieke kwaliteit en krijgen studenten de kans op het beste onderwijs en onderzoek in hun vakgebied.
- 8 Strengere eisen en inspectie.** Nog teveel scholen krijgen te lang de tijd om hun prestaties te verbeteren. Het invoeren van een centrale kwaliteitsnorm moet hier verandering in brengen.
- 9 Invoeren startersbeurs.** De startersbeurs vult voor jongeren de leemte tussen afstuderen en het vinden van een baan. Voor een periode van 6 maanden en een beurs van 500 euro (bekostigd door overheid en bedrijfsleven), krijg je een ervaringsplek bij een van je ideale werkgevers. De Startersbeurs bestaat nu al in een aantal gemeenten.
- 10 Ruimte voor ontwikkeling.** Ontwikkelingsmogelijkheden voor jongeren moeten een nadrukkelijk onderdeel worden in de aanpak voor meer werkgelegenheid. Het kan gaan om aanbieden van experimenteerruimtes, broedplaatsen, start-up buildings. Maar ook om het toegankelijk maken van een tweede opleiding of bijscholing.

## AAD OUBORG, BUITENLAND & EXPORT

'We moeten onze grenzen verleggen.' Aad Ouborg werd als ondernemer groot met de merken Babyliiss en Princess en heeft nu samen met zijn kinderen de merken Princess Sportsgear en Princess Traveller. In het schaduwkabinet bekleedt hij de functie van minister van buitenland & export. In internationaal perspectief raakt Nederland volgens Ouborg achterop. 'We dalen in internationale ranglijsten door onze inflexibele arbeidsmarkt, onze enorme overheidsbureaucratie en onze belastingdruk.'

Hoe wil Ouborg dat veranderen? Door buitenlandse bedrijven naar Nederland te halen. En door Nederland beter te verkopen in het buitenland.

Onder meer door Nederland beter te verkopen in het buitenland.

## VIJF CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Maak Nederland aantrekkelijk voor buitenlandse bedrijven.** Met een aantrekkelijk vestigingsklimaat, door gunstige belastingvoorwaarden, door marktconforme lonen, door een perfecte aansluiting van het onderwijs op de behoeften van het bedrijfsleven, door een lage administratieve lastendruk en door ondernemerschap te stimuleren.

**2 Richt een centraal exportloket in, Holland Trade & Investments.** Dit loket ondersteunt ondernemers op het gebied van handelsmissies en export. Dit loket:

- maakt voor iedereen zichtbaar wat de plannen van de regering zijn wat betreft grote handelsmissies
- zorgt dat er geen handelsmissies meer naar het buitenland afreizen met een opgeheven vingertje. Handel gaat om respect en begrip. Houdt politieke opvattingen over bijvoorbeeld mensenrechten buiten de handelsmissies. Doe dat bij andere gelegenheden.
- houdt zich bezig met het promoten van het merk Nederland door te focussen op onze unieke kwaliteiten: hub-functie, kennis, innovatiekracht en mentaliteit.
- zet zich in voor het aantrekken van R&D-centra en hightech sectoren.
- wordt een goed functionerend exportloket voor subsidies, bemiddeling en kredieten bij levering aan het buitenland.

**3 Zet handelsambassadeurs in bij handelsmissies,** om contacten te leggen in het buitenland en ons land te promoten. Geen diplomaten, maar Nederlanders die hun sporen op hun eigen terrein hebben verdiend en bekendheid genieten ver buiten onze landsgrenzen. Denk aan oud-ministers, oud-generaals, ondernemers (eventueel ook gepensioneerde), (oud-)sporters, artiesten.

**4 Laat Nederlandse bedrijven veel meer samen optrekken in het buitenland.** Combineer de krachten en creëer consortia. Internationaal sta je dan veel sterker.

**5 Stimuleer het kleine MKB om ook over de grens te kijken.** Slechts 8% van de MKB-ers exporteert. Dat percentage moet omhoog richting de 25%.

## MARC LAMMERS, SPORT & GEZONDHEID

'We zijn het land van de innovaties, de techniek maakt het allemaal mogelijk. Waarom zouden we er dan niet voor zorgen dat we doorlopend onze eigen preventieve gezondheidszorg regelen?' Marc Lammers won als coach van het dameshockeyteam goud op de Olympische Spelen in Beijing en leidt sinds vorig jaar het Belgische heren-hockeyteam. In het schaduwkabinet vervult hij de post van minister van Gezondheid & Sport. Door veel meer aan preventie te doen wil hij de kosten in de zorg terugdringen.

### VIER CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Iedereen zijn eigen preventieve gezondheidszorg.** 'Als sportman hoor ik regelmatig dat we moeten stoppen met sporten, want al die blessures kosten te veel geld. Maar die blessures kunnen meestal naar de eerstelijnszorg en voorkomen veel tweedelijnsleed. Als je tien jaar sport ben je misschien drie keer bij de fysiotherapeut geweest. Maar die tien jaar sporten zorgt er ook voor dat je op je 70ste waarschijnlijk geen openhart-operatie nodig hebt. Als we die vergelijkingen durven te maken, dan zijn de kosten van de gezondheidszorg niet meer het grote probleem van de toekomst. De uitdaging is om iedereen zover te krijgen zijn eigen preventieve gezondheidszorg te worden.

**2 Preventie voorkomt veel zorgkosten.** Bij het nationale mannenhockeyteam van België voorkom ik blessures met behulp van een laptop in de dugout. Alle spelers zijn voorzien van een chip in hun shirt waarmee ik GPS-data en hartslag kan zien. Ik weet dus welke speler welke afstand aflegt en welke speler met zijn hartslag 'in het rood' komt. Bij zo'n tweede signaal wissel ik gelijk. Die speler kan dan op de bank even terugkomen naar een hartslag van 100 en daarna weer verder spelen. Op deze manier hebben we het aantal blessures met 30 procent teruggebracht. In vergelijking met onze concurrenten hebben wij 25 procent minder blessures.

Vertaal deze werkwijze nu eens naar de gezondheidszorg. Nu bestaat die zorg voor een groot deel uit 'behandelingen achteraf', of medicatie bij problemen. Een enkeling in Nederland maakt gebruik van (beperkte en dure) mogelijkheden om zich preventief te laten 'scannen'. Maar zelfs dat is maar een momentopname. Zoals ik mijn spelers gedurende de hele wedstrijd kan bewaken, zo zou de gezondheidszorg ons ook permanent kunnen bewaken. Neem de 'burn out', een groot gezondheidsprobleem. Die ontstaat door het stelselmatig ontkennen en verbergen van symptomen. Permanente bewaking van fysieke en mentale conditie kan het fenomeen 'burn out' uit de wereld helpen.

**3 Beloon goed gedrag.** Dat geldt zowel in de sport als in de gezondheidszorg. Geef bijvoorbeeld meer premiekortingen aan mensen die bereid zijn om preventief te handelen. Verleen mensen die gezond leven en sporten voorrang in de zorg.

**4 Haal de Olympische Spelen in 2028 naar Nederland.** Door politieke onenigheid is het plan in de ijskast beland. Haal het maar tevoorschijn, want een dergelijke onmogelijke missie hebben we als land nodig. Een Griekse filosoof zei tweeduizend jaar geleden al: "Iedereen wist dat het niet kon, totdat er iemand kwam die dat niet wist". Zo werk ik al jaren. Hoe onmogelijker de opgave, des te groter de voldoening. Nederland is toe aan iets onmogelijks. We moeten ons zelf weer eens profileren.

## MIRJAM BINK, ORGANISATIE & COMMUNICATIE

'Only dead fish go with the flow.' Een uitspraak die volgens Mirjam Bink pijnlijk treffend weergeeft hoe de economisch-politieke situatie in Nederland er momenteel voor staat. Mirjam Bink is eigenaar van internetwervingsbureau I-recruiting en initiatiefnemer van ONL voor ondernemers. In het schaduwkabinet is zij minister van Organisatie & Communicatie. 'Nederland heeft nu mensen nodig die kritisch durven te zijn, tegen de stroom in durven te zwemmen en een koers willen bepalen. Die mensen zijn er ook: ondernemers. Mensen die zich voortdurend kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden en vooruit willen.'

### ZES CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Maak Nederland ondernemender om wendbaarder te worden.** Hierdoor kunnen we ons sneller aanpassen aan de veranderende wereld om ons heen. Ondernemers kunnen dat als geen ander, ze moeten immers continu op zoek naar nieuwe markten als de eigen markt wegvalt of minder wordt. Het MKB, de motor van onze economie, bestaat voor het grootste deel uit dit soort ondernemers. Mensen die zich voortdurend aanpassen. Dit soort kleine bedrijven heeft de kracht om ons als land wendbaar te maken en in beweging te krijgen. In een richting die groei en vooruitgang betekent.

**2 Pas overheidsbeleid aan op het MKB.** Overheidsbeleid nu veel te veel gericht op grote ondernemingen. Het beleid moet worden aangepast aan het MKB, zodat ook kleine ondernemingen makkelijker kunnen groeien en innoveren.

**3 Zorg voor lastenverlichting.** Het MKB is heel anders georganiseerd en dat vraagt om andere regelgeving. De administratieve lasten voor een bedrijf met 2 werknemers is enorm, dat kost onevenredig veel tijd. Tijd die beter in het bedrijf kan worden gestopt om het te laten groeien.

**4 Breng de financiering van het MKB weer op gang komen.** Ondernemers die nieuwe businessmodellen ontwikkelen om nieuwe wegen in te slaan en groei en innovatie te realiseren, krijgen de laatste jaren nul op rekest bij de banken. Hierdoor lopen veel bedrijven in het MKB vast.

**5 Laat oude structuren los.** Waarom houden we vast aan al die oude structuren die een remmende factor hebben op onze wendbaarheid? Waarom geven we ondernemers niet de ruimte om te ondernemen, en activeren we werknemers niet om ondernemender te worden in hun werk, richting een flexibelere arbeidsmarkt? Hoe kan het dat we de problemen van de toekomst nog steeds willen oplossen met de structuren van vroeger? Van voor de tijd van social media en e-mail. De wereld om ons heen verandert steeds sneller. Mensen staan continu met elkaar in verbinding, een op een, soms met een groep. Dat biedt de moderne ondernemer veel nieuwe kansen: participeren in plaats van je louter laten representeren. Je kunt immers direct met ieder individu, in ons geval met andere ondernemers real-time communiceren. Zo kun je veel meer vraaggestuurd werken, tot aan het besluitvormingsproces toe. Dat betekent echte zeggenschap en directe invloed op het beleid.

**6 Gebruik het oplossende vermogen van ondernemers** om de economische en maatschappelijke uitdagingen waar we momenteel voor staan, aan te pakken. Door in dialoog met hen te gaan, door rondetafelgesprekken met hen te organiseren, door gebruik te maken van al die, soms nog onzichtbare, kennis en ervaring die zij bezitten. Door open en transparant met elkaar kennis, ervaring en visie te delen, kunnen we wél die stap verder komen.

## IRIS WULFFRAAT, ONDERNEMERSZAKEN

Iris Wulffraat is eigenaar van eetcafé Opa in Rotterdam en minister van Ondernemerszaken in het schaduwkabinet. Zij is hiermee naar eigen zeggen een goede vertegenwoordiger van kleine ondernemingen met een omzet tot €00.000. 'Kleine ondernemers lopen vaak tegen dezelfde dingen aan, zoals gebrek aan financieringsmogelijkheden en omvangrijke regelgeving. Wulffraat wil dat de ondernemer, klein en groot, weer serieus wordt genomen door de overheid. Zij citeert Wientjes: 'Kleine bedrijven die de afgelopen crisisjaren hun hoofd boven water wisten te houden, verdienen de Nobelprijs.'

### DRIE CONCRETE VOORSTELLEN

**1 Het MKB moet serieuzer worden genomen.** De overheid moet meer naar bedrijven kijken die alleen in Nederland actief zijn en niet alle pijlen richten op de groei van internationaal opererende ondernemingen.

**2 Regelgeving voor het MKB moet eenvoudiger en transparanter.** Wulffraat licht dit toe aan de hand van een voorbeeld: De BMKB-regeling is een borgstelling vanuit de overheid voor relatief kleine financieringen, die vanuit de bank moet worden aangevraagd. De regeling is ontwikkeld om het kleine ondernemers makkelijker te maken geld te lenen voor hun bedrijf, maar blijkt bij banken onbekend en daardoor onbemind. Dat leidt zeer regelmatig tot het niet verstrekken van een krediet omdat de banken hun eigen parameters hanteren. In het geval van Wulffraat zelf betekende dit dat zij geen bankkrediet kreeg omdat ze volgens de bank als horecaondernemer een te hoog risico.

**3 Laten banken zich weer richten op het MKB.** Vroeger had elk bedrijf zijn eigen account manager bij de bank, die meegroeide met de groei van het bedrijf. Nu komen kleine ondernemers die een krediet aanvragen vaak niet eens voorbij de poort, doordat veel kennis bij helpdeskmedewerkers ontbreekt.



the fact that the *Journal of Applied Behavior Analysis* is the most widely read journal in the field of behavior analysis.

It is my hope that this book will be useful to you in your current or future work. I would like to thank the following people for their help in the preparation of this book:

My wife, Susan, for her patience and support during the writing of this book.

My children, David, Michael, and Jennifer, for their love and support.

My colleagues at the University of North Carolina at Charlotte for their support and encouragement.

My friends, especially my brother, John, for their support and encouragement.

My students, for their interest and support.

My publisher, John Wiley & Sons, for their support and encouragement.

My editor, David G. Reardon, for his support and encouragement.

My proofreader, Susan G. Reardon, for her support and encouragement.

My colleagues at the University of North Carolina at Charlotte for their support and encouragement.

My friends, especially my brother, John, for their support and encouragement.

My students, for their interest and support.

My publisher, John Wiley & Sons, for their support and encouragement.

My editor, David G. Reardon, for his support and encouragement.

My proofreader, Susan G. Reardon, for her support and encouragement.

My colleagues at the University of North Carolina at Charlotte for their support and encouragement.

My friends, especially my brother, John, for their support and encouragement.

My students, for their interest and support.

My publisher, John Wiley & Sons, for their support and encouragement.

My editor, David G. Reardon, for his support and encouragement.

My proofreader, Susan G. Reardon, for her support and encouragement.

My colleagues at the University of North Carolina at Charlotte for their support and encouragement.

My friends, especially my brother, John, for their support and encouragement.

My students, for their interest and support.

My publisher, John Wiley & Sons, for their support and encouragement.

My editor, David G. Reardon, for his support and encouragement.